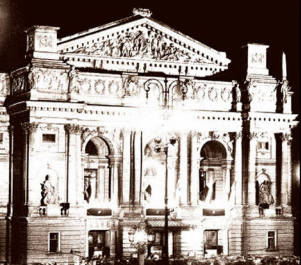

MAREK A. KOPROWSKI

LWÓW

HISTORIA • LUDZIE • TRADYCJE

LWÓW

HISTORIA • LUDZIE • TRADYCJE

MAREK A. KOPROWSKI

Sprzedaż „Ilustrowanego Kuriera Codziennego” podczas X Międzynarodowych Targów Wschodnich we Lwowie, 1930 rok

LWÓW

HISTORIA. LUDZIE. TRADYCJE

7 WSTĘP

10 HISTORIA LWOWA

- 10 Lokacja miasta przez Kazimierza Wielkiego
- 12 Lwów jagielloński
- 21 Lwów za rządów Wazów
- 21 Jezuicka szkoła średnia
- 22 Szkoła bracka
- 22 Atrakcyjna siła polskości
- 23 Skargi na Żydów
- 23 Chmielnicki pod Lwowem
- 26 Lwów stolicą Jana Kazimierza w czasie potopu szwedzkiego
- 30 Lwów austriacki
- 32 Kwestia ruska
- 33 Nieformalna stolica Polski pod zaborami
- 43 I wojna światowa we Lwowie
- 55 Lwów w odrodzonej Rzeczypospolitej
- 63 Lwów żydowski, ukraiński i ormiański w II Rzeczypospolitej
- 67 Lwów jako kuźnia kresowego patriotyzmu
- 71 Koniec polskiego Lwowa
- 78 Okupacja niemiecka
- 87 Kultura lwowska

89 LWÓW CODZIENNY

- 100 Bałak i batiarzy
- 103 Spocząć na Łyczakowie
- 109 Sport i turystyka
- 110 Księgarnie i antykwariaty
- 110 Lwów w piosence
- 114 Lwów w literaturze
- 116 Tu też powstawała kultura
- 120 Lwów w malarstwie
- 123 Lwów po 1945 roku

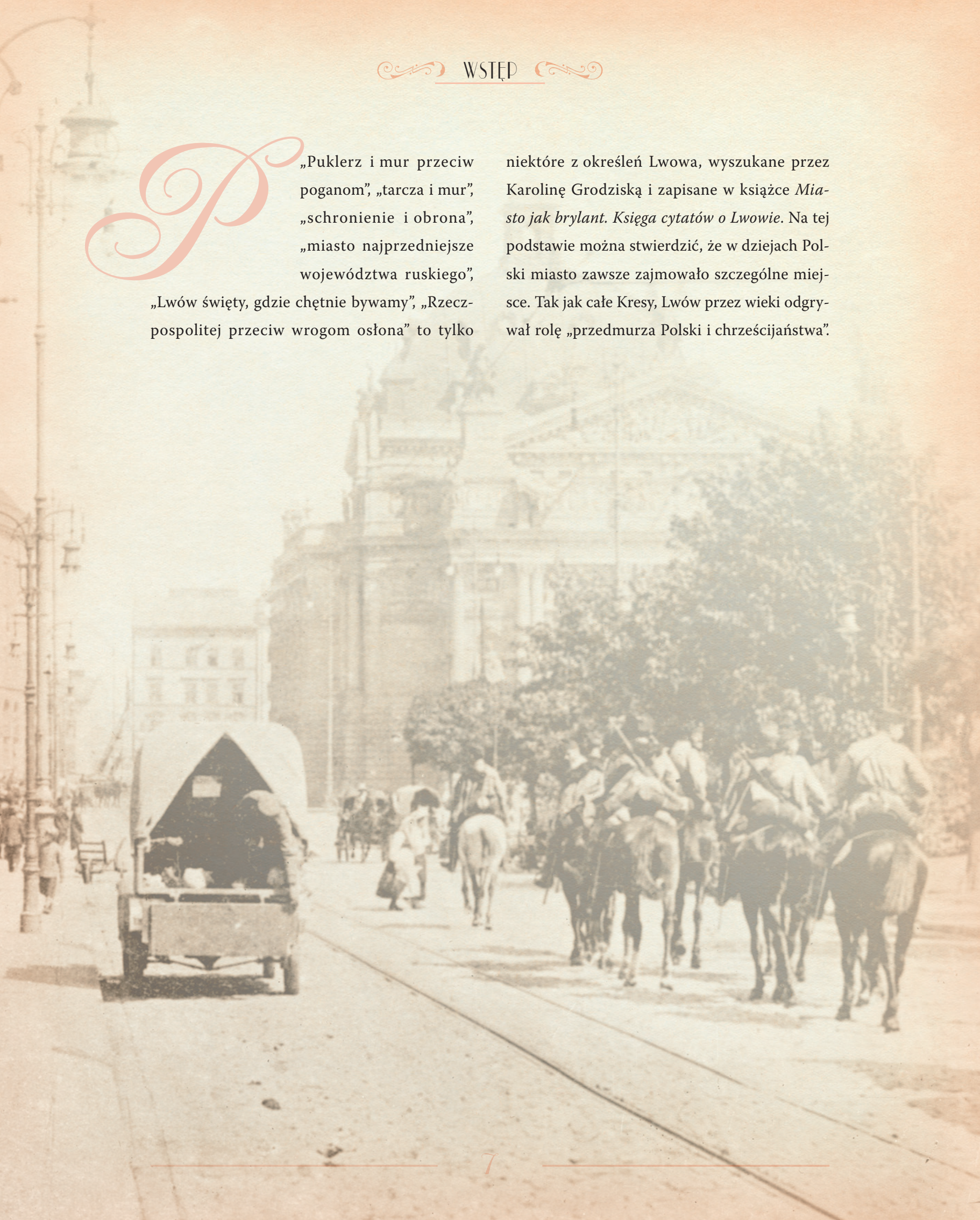
126 BIBLIOGRAFIA

Lwów, Wały Hetmańskie, około 1900 roku

P „Puklerz i mur przeciw poganom”, „tarcza i mur”, „schronienie i obrona”, „miasto najprzedniejsze województwa ruskiego”, „Lwów święty, gdzie chętnie bywamy”, „Rzeczpospolitej przeciw wrogom osłona” to tylko

niektóre z określeń Lwowa, wyszukane przez Karolinę Grodziską i zapisane w książce *Miasto jak brylant. Księga cytatów o Lwowie*. Na tej podstawie można stwierdzić, że w dziejach Polski miasto zawsze zajmowało szczególne miejsce. Tak jak całe Kresy, Lwów przez wieki odgrywał rolę „przedmurza Polski i chrześcijaństwa”.

Rynek we Lwowie, 1932 rok

Miasto w swojej polskiej historii doświadczyło ośmiu ciężkich oblężeń i 21 najazdów, podczas których zniszczono przedmieścia. Było też świadkiem dwóch wielkich bitew, stoczonych pod jego murami. Lwów jako miejski organizm wykazywał niesłychaną żywotność. Wielokrotnie doświadczał pożarów, a mimo to zawsze odradzał się ze zgliszcz i popiołów. Jak obliczyli historycy, w czasach

od panowania Jagiellonów do Sasów co 17 lat miasto trawiły pożary. Można zaryzykować tezę, że ogień był głównym czynnikiem kształtującym jego oblicze. Drewniany gród, założony w połowie XIII wieku przez księżęta ruskie na terytorium dawnych Grodów Czerwieńskich należących do Mieszka I i zagarniętych przez kniazia Włodzimierza, został spalony przez Kazimierza Wielkiego.

ADAM
MICKIEWICZ

STOMARZYCZENIE
HYBALONIM POLAKOM
...
MIECH ŻYJC!
RZECZ POSPOLITA POLSKA

Niemcy nie zjednoczą
Polski Słaski!
Niemcy nie Armia Polska!

Manifestacja antyczeska we Lwowie

HISTORIA LWOWA

LWÓW BYŁ WAŻNYM OŚRODKIEM WYMIANY TOWAROWEJ MIĘDZY WSCHODEM A ZACHODEM. DUŻĄ ROLĘ W PODNIESIENIU RANGI MIASTA ODGRYWAŁI MIEJSCOWI ŻYDZI, PROWADZĄCY INTERESY ZE SWYMI WSPÓŁWYZNAWCAMI Z KAFFY I KONSTANTYNOPOLA.

Lokacja miasta przez Kazimierza Wielkiego

Polski monarcha dokonał powtórnej lokacji Lwowa w nowym miejscu nad rzeką Pełtew, na południe od dawnego podgrodzia. Nadał mu też prawo magdeburskie i od tej chwili rozpoczęła się właściwa historia Lwowa jako organizmu miejskiego. Lokacja na prawie magdeburskim, czyli niemieckim, niosła ze sobą rozwój gospodarki, dalekosiężny handel i niespotykany dotąd

wzrost mobilności szerokich warstw społeczeństwa. Lokowane miasto otrzymało samorząd, a władzę sprawował burmistrz wspomagany przez 12-osobową radę miejską. Lwów, co było bardzo ważne, miał też autonomiczne sądownictwo. W skład sądu wchodził ławnicy, którym przewodniczył dożywotnio wybierany wójt. Zagwarantowano też, jak byśmy dzisiaj powiedzieli, budżet – do kasy miejskiej miały wpływać

dochody z podatków, opłat targowych i rogatkowych, a także z dorocznego jarmarku wyznaczonego na 22 lutego. Nowe miasto szybko zostało otoczone wałami obronnymi, a nad jego bezpieczeństwem czuwano z dwóch zamków – Wysockiego i Niskiego.

Miasto rozwijało się bardzo szybko, do czego przyczyniło się jego położenie na głównym trakcie handlowym łączącym Wschód z Polską, Gdańskiem i zachodnią częścią Europy. Ważną rolę odegrał też przywilej królewski, gwarantujący wszystkim nacom te same prawa bez względu na wyznawaną religię. Rusini, Ormianie, Tatarzy i Żydzi mogli swobodnie praktykować wiarę i mieszkać we własnych dzielnicach. Zjawili się też pierwsi misjonarze rzymskokatolicki: dominikanie i bernardyni. Sprzyjało to napływowi Polaków, choć początkowo ton miastu nadawali Niemcy, którzy przyjeżdżali z powodu obowiązującego tu prawa magdeburckiego. Szybko jednak zaczęli z nimi konkurować Ormianie, popierani przez Kazimierza Wielkiego dekretem nadającym im szczególne przywileje. Na jego mocy biskup ormiański Grzegorz uzyskał prawo zbudowania we Lwowie katedry. Królowi zależało również na zagwarantowaniu powołania tu siedziby biskupa, ponieważ upatrywał w tym czynnik stabilizujący społeczność ormiańską. W dokumencie fundacyjnym władca podkreślił, że jeżeli biskup przeniesie się do innego miasta, utraci siedzibę we Lwowie. Zgodnie z sugestią Grzegorz osiadł przy budującej się świątyni pod wezwaniem Zaśnięcia Najświętszej Marii Panny. Dekret Kazimierza

Kazimierz III Wielki, obraz Leopolda Löfflera

Wielkiego spowodował duży napływ Ormian do Lwowa. Jak podaje ustna tradycja spisana przez kronikarzy, społeczność ormiańska oprócz katedry wkrótce zbudowała klasztor z kościołem św. Anny, kościół św. Jakuba i kościół św. Krzyża. Świadczy to, że diaspora znalazła tu wyjątkowo dobre warunki do życia.

We Lwowie umacniała się także społeczność żydowska. Od XIV wieku miasto stało się jednym z największych, najbogatszych i najbardziej wpływowych w Polsce. W źródłach żydowskich było wymieniane jako ważny ośrodek na szlakach handlowych kupców żydowskich.

Bazylika archikatedralna Wniebowzięcia Najświętszej Maryi Panny we Lwowie zwana katedrą Łacińską, 1898 rok

Po śmierci Kazimierza Wielkiego Lwów wraz z Rusią Czerwoną stał się lennem Władysława Opolczyka z dynastii Piastów. Jego rządy okazały się dla miasta niezwykle szczęśliwe, m.in. uruchomiono mennicę bijącą srebrne półgrosze i miedziane denary, Lwów uzyskał prawo wolnego handlu z Węgarami, umocnił samorząd i mógł samodzielnie wybierać wójta. Gdy rządzący Polską po śmierci Kazimierza Wielkiego Ludwik Węgierski chciał oderwać Ruś Czerwoną od Polski i usunąć Opolczyka, Lwów otrzymał kolejne uprawnienia. Król Ludwik chciał

przekupić lwowskich mieszczan i wydał przywilej składu handlowego dla kupców wschodnich. Od tej chwili, gdy przejeżdżali przez Lwów, mieli obowiązek wystawiania na sprzedaż towarów, co zwiększało atrakcyjność miasta jako ośrodka handlowego usytuowanego na szlaku handlowym z Zachodu w głąb Azji i nad Morze Czarne. Kupcy przyjeżdżający z Saksonii, Śląska i Czech zaopatrywali się tu w drogie tkaniny: perskie kobierce, jedwab i bawełnę, kość słoniową, perły i korale, przyprawy korzenne i wina. Dużą rolę w podniesieniu rangi Lwowa jako ośrodka wymiany towarowej między Wschodem a Zachodem odgrywali miejscowi Żydzi, prowadzący interesy ze swymi współwyznawcami z Kaffy i Konstantynopola. Napływ Żydów do miasta był tak duży, że w drugiej połowie XIV wieku działały już dwie gminy żydowskie. Jedna w obrębie murów, a druga poza nimi, na Krakowskim Przedmieściu. Każda miała odrębne przywileje i prawa, a także władze, sądownictwo i synagogi.

Lwów jagielloński

Duże zasługi dla rozwoju Lwowa mieli królowa Jadwiga i jej mąż Władysław Jagiełło, dzięki powiązaniu miasta na trwałe z Koroną. W 1389 roku król Władysław wydał specjalny dokument, potwierdzający zjednoczenie Lwowa z Koroną: „Miasto nasze Lwów i jego obywateli oraz mieszkańców jednoczymy i łączymy z Koroną naszego Królestwa Polskiego na wieczne czasy je zespalając i toż miasto Lwów i jego obywateli oraz mieszkańców pod naszą i Korony naszego Królestwa opieką chcemy stale